

## BITACHON – פרשת וישלח

*Abraham's life was like the rising sun that waxes ever brighter. Blessed with abundant success in all his undertakings, he stood alone facing the entire world -- summoning it to the altar of the one and only G-d. Yet he was neither envied nor hated, but highly revered as גשיא אלוקים.*

*During Isaac's life the light began to dim. The sun which had shown for his father had passed the zenith and had begun to descend. Isolated on account of his "walking before G-d" he was greeted only with envy by his contemporaries for the Divine blessings he received. He had to withdraw into himself and his household. With his (Isaac's) birth the ominous presage גר יהיה זרעך becomes a reality<sup>1</sup>. Finally, with Jacob the shadows of night close in. His entire life was a concatenation of trials and tribulations<sup>2</sup>.*

Yet, just as night leads to the dawn, Yaakov represents the purpose of the Jewish people. Just as Avraham was the beginning of the Jewish people, Yaakov was the one to provide them with their spiritual inheritance, and, ultimately, to provide them with their Messianic future<sup>3</sup>.

Yaakov's life was one long hardship: the hatred of Eisav, the trickery of Lavan, the rape of Dina, and the hatred of Yosef by the brothers. Yaakov flees Eisav into the hands of Lavan. He then flees Lavan's daily deceit and massive corruption back into the hands of Eisav. His brother, with his mighty army, moves in for the kill. Later Yaakov was to lose Yosef, and then, in the midst of a great famine, seemingly Shimon. He worries that Binyamin will go the same way. There is never any let up in his life.

### MAARIV AND BITACHON

Yaakov, we know, introduced the prayer of Maariv<sup>4</sup>, the prayer that emerges when all is night; we lack clarity, we are acutely aware of our vulnerability and we have to maximize our trust in G-d. At Maariv, we ask of G-d, "Just as previously when I was in darkness and You showed me the light, may You again take me from darkness to light." When we cannot

---

<sup>1</sup>מהר"ל, דרך חיים על אבות (פרק ה משנה ד): ויצחק היה התחלתו בטובה וברכה ובסוף חששו עיניו מראות, ובמדרש (בי"ר פס"ה) יצחק חדש יסורין שנאמר ויהי כי זקן יצחק ותכהן עיניו וגו', וזה מוכח על ישראל שמתחלה היו בטובה ולבסוף חשבו עיניהם מכח הגלות והשעבוד תחת האומות.

<sup>2</sup>Rav Elie Munk, The World of Prayer, Vol. 1, p. 5: The Hours of Prayers and Their Significance in the name of Rashi and Tosafos.

<sup>3</sup>מהר"ל, דרך חיים על אבות (פרק ה משנה ד): שכשם שאברהם היה התחלה מן האבות כך היה יעקב בתכלית האבות וסוף שלהם, ולפיכך מן יעקב יורשים ישראל תכליתם ואחריתם כי יעקב בסוף ותכלית האבות וירשו הבנים ענינו.

<sup>4</sup>In Brachos 26b, the Sages are in dispute as to whether the three prayer times are derived from time of Korbanos or were implemented by the Avos:

ברכות כו: אמר רבי יוסי ברבי חנינא תפלות אבות תקנום, ר' יהושע בן לוי אמר תפלות כנגד תמידים תקנום (שנאמר ונשלמה פרים שפתינו – הושע יד: ג). תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא:

אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ד' ואין עמידה אלא תפלה שנאמר ויעמוד פנחס ויתפלל ותעצור המגפה

יצחק תקן תפלת המנחה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ואין שיחה אלא תפלה שנאמר תפלה לעני כי יעטוף ולפני ד' ישפוך שיחו

יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר ואל תשא בעדם רנה "בחרבי ובקשתי"... "תרגם בצלותי ובבעותי"

גור אריה שם: ... קרא אונקלוס התפלה של הצדיק חרב דהיא קורעת עליונים ותחתונים, והתחינה קשת מפני שהוא מתקשה מאד בתפלתו"

see, the world now becomes an uncertain place, the Will of G-d is hidden, we have no choice but to turn inwards, and to rely on our faith<sup>1</sup>. The אמת of שחרית becomes the אמת of ואמונה מעריב<sup>2</sup>. The methodology of faith – that night will lead to dawn – was taught to us by Yaakov.

It is just at this point, when we are forced to go beyond that which we can normally see, when we are forced to take a leap of faith, that we can go much deeper and much further than ever before. Hence, the morning bracha of אמת ויצב refers only to the past, the Exodus, whereas the evening bracha of אמת ואמונה already provides a vision of the ultimate completion of history, the Messianic era, and all the Heavenly protection we need to get there<sup>3</sup>.

But was Yaakov the first to experience this? Did not Yitzchak also live a life of G-d's מדת הדין (in contrast to Avraham Avinu who seemed to reflect מדת החסד)?<sup>4</sup> Yitzchak's Yiras Shamayim led him to withdraw and limit his actions out of fear that his action would be negative. It prevented him from being as active in his service of G-d as was Avraham Avinu<sup>5</sup>. In fact, his Midah reflected the human side of G-d's Midas HaDin<sup>6</sup>, G-d's attribute of justice.

Yet, the Zohar finds a significant difference between Yitzchak and Yaakov. Yitzchak's life, which the Zohar calls דניא קשיא, was subjected to greater severity than Yaakov's, which the Zohar calls דניא רפיא.

This is perplexing. Yaakov's biography reveals more difficulties and darkness than Yitzchak's. However, this is ameliorated in two ways. Firstly, he does not descend from the dizzying heights of recognition and splendor that Avraham Avinu had achieved by the end of his life, as was Yitzchak's lot. Secondly, Yaakov's night comes just before the dawn, when light will again shine brightly and clearly<sup>7</sup>.

## BITACHON & HISHTADLUS

With that in mind, we turn to our Parsha. Yaakov is about to meet his brother Eisav, who has shown every intention of killing him<sup>8</sup>. This is darkness in full flight. In preparation for his meeting, Yaakov engages in a triple hishtadlus: דורון, תפילה and מלחמה<sup>1</sup>.

<sup>1</sup>משנה ברורה א: א: יה"ר מלפניך ה' או"א כשם שהייתי באפלה והוצאתני לאורה, כן תוציאני מאפלה לאורה.

<sup>2</sup>מסי' ברכות יב: כל שלא אמר אמת ויצב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ידי חובתו שנאמר להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות.

<sup>3</sup>Based on Rav Elie Munk, The World of Prayer, vol. 1, p. 5: The Hours of Prayers and Their Significance in the name of Rashi and Tosafos.

<sup>4</sup>מאור ושמש ויגש, בראשית מו ב: ויזבח (יעקוב) זבחים לאלוקי אביו יצחק: ... תלה ביצחק ולא באברהם ... כי כאשר בא יעקוב לרדת מצרים ראה כי הגלות יתחיל בו ובזרעו ופחד ממנו וזבח זבחים רבים לפחד אביו יצחק שלא תהא מדת הדין מתוחה כנגדו ... ואמר הכתוב זבחים, להודיע שלא היו עולות כאבותיו ... אבל ... הקריב שלמים להשלים אליו כל המדות וגו'

<sup>5</sup>מכתב מאלהו ח"ב דף 163: וכן בניגוד לאברהם, לא מצאנו שבנה יצחק מזבח לקרא בשם ד' עד שעלה לבאר שבע ... כי בראותו את צרותיו חשש שמא איננו ראוי וכדאי לכך. רק אחר שנתן לו הקב"ה אות ברכה והשפעה בלי התנגדות מהסביבה – "כי עתה מרחיב ד' לנו ופרינו בארץ" – אז נתעורר לעלות לבאר שבע, מקום עיקר התחסדותו של אברהם אביו ("ויטע אשל בבאר שבע"). ושם נתחזק על ידי נבואת ד' "אל תירא כי אתך אני" כנ"ל, והבין שאין לו לחשוש עוד.

<sup>6</sup>מאור ושמש, ויגש, בראשית מו ב: ויזבח (יעקוב) זבחים לאלוקי אביו יצחק: ... תלה ביצחק ולא באברהם ... כי כאשר בא יעקוב לרדת מצרים ראה כי הגלות יתחיל בו ובזרעו ופחד ממנו וזבח זבחים רבים לפחד אביו יצחק שלא תהא מדת הדין מתוחה כנגדו ... ואמר הכתוב זבחים, להודיע שלו היו עולות כאבותיו ... אבל ... הקריב שלמים להשלים אליו כל המדות וגו'

<sup>7</sup>Based on Rav Elie Munk, The World of Prayer, vol. 1, p. 5:

<sup>8</sup>רש"י לב ז ד"ה באנו אל אחיך אל עשו: שהיית אומר אחי הוא אבל הוא נוהג כעשו הרשע עודנו בשנתו

Were not such efforts exaggerated? Where was Yaakov's faith in all of this? The Ramban states that this was not a lack of Bitachon. Rather, Yaakov did not want to rely on his own righteousness to be saved by G-d, especially in circumstances which, on the surface of things, would require a miracle<sup>2</sup>. We know that Yaakov did the right thing because his actions are held up as a paradigm for how we, and each generation, have to deal with Edom<sup>3</sup>.

There is a delicate balance between effort and faith, between not relying on miracles on the one hand and not going too far on the other.

We need to allow human effort to go as far as it can reasonably go<sup>4</sup>. The Torah is full of examples of its expectation that we act - *וּבְרַכְךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה* - (שם יא) *וְאִסְפַּת דְּגַנְךָ*, (דברים טו) *וּבְרַכְךָ בְּכָל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה* - ותירושך<sup>5</sup>. However, after we have done our bit, we are entitled to hand ourselves over to G-d, to say to Him, "G-d, I have done my bit; now it is up to You. It is in Your hands now - to support and complete our efforts, by miracle if need be, or to deny them."<sup>6</sup> That is His business; not ours.

The point at which we abandon further efforts and give ourselves over to G-d is a tricky matter. For here's the thing: The greater one's Bitachon, the less hishtadlus needed<sup>7</sup>. It is as if G-d says, "You trust in me, I will take care of you. You trust in other things, I will let them take care of you as much as you want. Then come to me for the rest. Go as far as you want with your hishtadlus. But leave a little at the end for your bitachon<sup>8</sup>." *Midah Keneged Midah*<sup>9</sup>.

If it is indeed a function of our Bitachon level, why did Yaakov go to such great lengths? Did G-d not tell him in last week's Parsha that *הנה אנכי עמך* – *behold I am with you*?<sup>10</sup> Was this not a guarantee that G-d would take care of everything for him<sup>11</sup>? Does G-d not let us know that this is one of His grand messages to us?

---

<sup>1</sup>רש"י לב ט ד"ה והיה המחנה הנשאר לפליטה: על כרחו כי אלחם עמו. התקין עצמו לשלשה דברים לדורון לתפלה ולמלחמה. לדורון – ותעבור המנחה על פניו, לתפילה – אלקי אבי אברהם, למלחמה – והיה המחנה הנשאר לפליטה

<sup>2</sup>עקידת יצחק, המובא בהגות בפרשיות התורה שאסור לסמוך על הנס, וכן כתב רב שמשון רפאל הירש.

<sup>3</sup>רמב"ן שם: ויש בה עוד רמז כי כל אשר אירע ליעקב אבינו עם עשו אחיו יארע לנו תמיד עם בני עשו.

<sup>4</sup>רמב"ן, ריש הפרשה: ... וללמדנו שהוא לא בטח בצדקתו והשתדל בכל יכלתו.

<sup>5</sup>ובעקידת יצחק (המובא בהגות בפרשיות התורה) שכשמואל הנביא פחד ללכת למשוח את דוד בדבר השם פן יהרגוהו שאול, יעץ לו השם תחבולה טבעית להינצל: עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבח לה' באתי" (שמואל א טז). מי לנו גדול מדוד מלכנו אשר הבטיח לו השם שינצל מכל אויביו. ובכל זאת לא סמך על הנס ועשה, בעת הליכתו אל אכיש מלך גת, כל אשר היה לעשות, התהולל, הוריד רירו על זקנו ושינה טעמו, והתגנה וביזה עצמו, ובלבד להשיג מפלט באורח טבעי.

<sup>6</sup>עקידת יצחק, שם. ובהמשך של המעשה של דוד המלך (מובא בהערה הקודמת): אחרי שעשה את כל אשר בידו הוא פנה להשם שיושיעו ויצליחו ואמר: (תהלים קמב) "הבט ימין וראה ואין לי מכיר, אבד מנוס ממני, אין דורש לנפשי, זעקתי אליך ה'".

<sup>7</sup>בית הלוי, בראשית מא א: שיעור ההשתדלות הנרצה אינו שוה בכל אדם רק כל אחד לפי ערכו, דמי שיכול להגיע לבטוח במעט מלאכה אזי מה שירבה להשתדל יותר מכפי הנצרך לו לזה השיעור כבר יחשב לו לחטא נגד מדת הבטחון כי הרבה להלך אחרי ההשתדלות ולא בטח.

<sup>8</sup>בית הלוי, בראשית מא א: ומי שבטחונו עדיין קטן משל חבירו יוכל לעסוק במלאכתו יותר מחבירו עד שגם הוא יהיה יכול להשקיט רוחו ולבו לבטוח בה' דעיקר בחינת בטחון הוא השקטת רוחו ולבו להשליך על ה' יהבו. ושם: והא דהתירה התורה להשתדלות הוא משום דלא כל אדם יכול להגיע למדרגת הבטחון הגמור וע"כ הותר לו ההשתדלות כדי שיהיה לו סיוע שיגיע למדרגת הבטחון וצריך כל אדם לחדש לו מלאכה ועסק כדי שיהיה נקל לו לבטוח בה'.

<sup>9</sup>בית הלוי, בראשית מא א: ומי שמרבה בהשתדלות יותר מכפי הנצרך עונשו שמן השמים יוסיפו על הצטרכותו להשתדלות ולא יזומן לו פרנסתו רק ע"י יגיעת בשר הדרך שבחר לו.

<sup>10</sup>בראשית כח טו

<sup>11</sup>ע"פ ילקוט מעם לועז עמ' תרז

*"וַיֹּאמֶר כִּי אֵהְיָה עִמָּךְ" (שמות ג יב), "יְהִי ה' אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ" (מ"א ח ו)*

Although Yaakov doesn't get everything right<sup>1</sup>, yet, we never see that Yaakov is criticized for a lack of faith. Seemingly, he acted just as he was supposed to. To understand this, it would be helpful to contrast Yaakov's bitachon with a case of failed bitachon, Yosef's appeal to the Sar HaMashkim to remember him to the king. Yosef's act caused a lengthening of his imprisonment by two years<sup>2</sup>.

What was wrong with Yosef's hishtadlus, a tiny sentence compared to the case of Yaakov Avinu, which involved massive effort?

We might ask about Yaakov Avinu whether he, too, was not promised by G-d that he would arrive back in the land safely<sup>3</sup>. The question is disturbing enough that one of the commentators state Yaakov actually regretted sending his messengers to Eisav; the reason he was afraid was just because of the Bitachon deficiency which would now expose him to the danger of his brother's designs<sup>4</sup>. More probable however, is that Yaakov Avinu saw G-d's promise to him as a conditional promise – something which could be undermined if his own deeds were not up to scratch. And, being the Tzadik that he was, he was nervous that he was not worthy<sup>5</sup>. Perhaps he had done wrong by annulling his covenant with Lavan, or perhaps it was something else<sup>6</sup>. He had not learned Torah during this period, since he was tending to Lavan's sheep, and he had married two sisters, which was perhaps the wrong thing to do<sup>7</sup>.

Moreover, Yaakov knew that Eisav was bringing his own merits to the table. After all, Eisav had lived in the Holy Land all this time, whereas Yaakov had spent the last 20 years outside of Israel, far from holiness. Secondly, Eisav was a master of Kibud Av V'Em. Even in his most angry moment, when he committed to killing Yaakov, Eisav was determined to wait until his father would die so as not to cause him any pain<sup>8</sup>. Yaakov, on the other hand, had been absent all this time, and was therefore not able to fulfill the mitzvah of Kibud Av V'Em. (And, in fact, Yaakov was right to worry, for he did ultimately suffer the consequences of being away, by being separated from Yosef for 22 years, מדה כנגד מדה<sup>9</sup>.)

---

<sup>1</sup> דעת זקנים מבעלי התוספות לב ה: כה תאמרו לאדוני לעשו - ולפי שקראו אדון נענש אמר לו ית' אני אמרתי ורב יעבוד צעיר ואתה קראתו אדון שמונה פעמים שכן תמצא בפי' חייך שימלכו שמונה מלכים מעשו קודם שימלוך מלך על ישראל והיינו דכתיב בסוף הפ' ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך לבני ישראל:

<sup>2</sup> בראשית מ כג (סוף פרשת וישב) ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחו. ופירש"י: מפני שתלה בו יוסף לזכרו הזקק להיות אסור שני שנים. ע"ג ופירושו שעל כל מלה מיותרת הוסיפה לו שנה. אמנם בעל תוספת ברכה מסביר ששעור הזכירה הוא שנה, כדאיתא במסכת ברכות נח "אין המת משתכח מהלב אלא לאחר שנים עשרה חודש." יוסף הזכיר פעמיים זכירתו "זכרתני וכו' והזכרתני" ואם השעור של כל זכירה הוא שנה, לכן נגזרו לו מדה כנגד מדה שנתיים שכחה.

<sup>3</sup> בריש פרשה הקודמת, ויצא, כשיעקוב ישן על האבנים: כח: (יג) והנה ידוד נצב עליו ויאמר אני ידוד אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתננה ולזרעך: (יד) והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך:

<sup>4</sup> ילקוט מעם לועז ז בראשית ב עמי תרז ומקורו מהר"ם בן חביב וכ"י וכן טוב.

<sup>5</sup> בריש"י לב יא ד"ה קטנתי מכל החסדים: (שבת לב) נתמעטו זכותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו.

<sup>6</sup> ילקוט מעם לועז ז בראשית ב עמי תרז: והיה חושש שמא עשה דבר רע שהפר הברית שעשה עם לבן.

<sup>7</sup> ילקוט מעם לועז ז בראשית ב עמי תרז:

<sup>8</sup> בראשית כז: (מא) וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי: וכתב רש"י שם: כמשמעו שלא אצער את אבא.

<sup>9</sup> עיין בריש"י כח: ט שעושה את החשבון שיעקוב נטמן בבית עבר י"ד שנה ואח"כ הלך לבית לבן ושהה שם כ' שנים ושתי שנים שהה בדרך ועל למוד התורה לא נענש אבל על כ"ב שנים נענש והיה נפרד מיוסף כ"ב שנים.

And, even though Yaakov went to Lavan with his parent's blessing, nevertheless, his mother had made it on condition that he would go for seven years and no more<sup>1</sup>.)

Yaakov also thought it possible that he had misunderstood the promise. When he left Lavan's house, G-d had stated, **ויאמר ידוד אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך**<sup>2</sup>. Nevertheless, perhaps this meant from all bad things, but not from Eisav with all his merits. Perhaps the guarantee was that he would enter the Holy Land safely, but that it did not extend beyond that. In fact, at the time, Yaakov had only asked **ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך** –<sup>3</sup> G-d's promise that Yaakov's children would inherit the land, **והיה זרעך כעפר הארץ**, would only be after entering the land and having children there<sup>4</sup>.

All of this makes sense to explain why Yaakov invested human effort to achieve a result. But, the Torah tells us that Yaakov experienced great fear – **ויירא יעקב מאד ויצר לו**<sup>5</sup>. Surely that shows a lack of Bitachon. In an incredible insight, Rashi says that there are two words for his fear, **ויירא** and **ויצר**. For Yaakov not only feared that he would be killed, but he feared just as much that he would become a killer<sup>6</sup>.

**ויירא יעקב מאד**<sup>7</sup> at the knowledge that 400 highly trained killers were being sent to dispatch of him<sup>8</sup>. This, despite G-d's clear promises to him in **אל** and **חרן**.

Perhaps, perhaps, he had sinned and would not be worthy of the miracle that would be required to save him<sup>9</sup>. Moreover, if he would be worthy, perhaps this would not extend to his children<sup>10</sup>. And, in one of the most memorable things said by any man in history, Yaakov adds, "Perhaps, perhaps, I have used up all my merits. **קטנתי מכל החסדים** – I have become small through all the kindnesses you have already done for me.<sup>11</sup>" All this led to confusion what he should do, adding to the fear<sup>12</sup>. But we never see that Yaakov's fear, despite G-d's promise, amounted to a failure of faith<sup>1</sup>.

---

<sup>1</sup> ללקוט מעם לועז בראשית ב עמ' תרז

<sup>2</sup> בראשית לא (ג) ויאמר ידוד אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך :

<sup>3</sup> בראשית כח כ : וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש

<sup>4</sup> מעם לועז, שם

<sup>5</sup> לב (ז) ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות :

<sup>6</sup> רש"י על בראשית פרק לב פסוק ח (ח) ויירא ויצר - ויירא שמא יהרג (ב"ר ותנחומא) ויצר לו אם יהרוג הוא את אחרים :

<sup>7</sup> בראשית לב : (ח) וכתב רש"י : ויירא שמא יהרג (ב"ר ותנחומא)

<sup>8</sup> רמב"ן

<sup>9</sup> מסכת ברכות דף ד., סנהדרין צח

אבן עזרא בראשית לב ט : אבן עזרא בראשית לב ט :ועוד .... פחד שמא חטא או שגג במחשבתו ובעבור זה לא יהי' השם עמו.

<sup>10</sup> רבינו בחיי לב ח : יש שפירש כי מה שנתירא יעקב לא על עצמו כי הוא כבר הובטח, אבל נתירא על בניו ועל אנשי ביתו, וזהו שכתוב ויחץ את הילדים. ואמר עוד פן יבוא והכני אם על בנים, לא אמר והכני בלבד שלא היה מפחד על עצמו אלא על הכאת אם על בנים:

אבן עזרא בראשית לב ט : גם זאת תשובה לשואלים איך פחד יעקב והשם הבטיחו, והוא אומר ואהיה עמך (לעיל לא ג). גם זה פי' ואיטיבה עמך, שיתכן שימלט הוא לבדו.

<sup>11</sup> בראשית לב : (יא) קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות :

ולפי פירוש רש"י ולא כהרמב"ן

<sup>12</sup> רבי יוסף בכור שור על בראשית פרק לב פסוק ח

This shows us that bitachon does not mean that one should have no fear. Too often, those who do not fear are simply being reckless, and are confusing their irresponsibility with a holy trait. The Abarbanel points out that Yaakov valued his life, and appropriately feared to lose it. Those who go into war without such fear, he points out, simply do not understand the value of their own, and certainly not anyone else's, life<sup>2</sup>. Yaakov's Bitachon was expressed when, despite his fear, he trusted that G-d would lead him through the situation and that he need not run away from it.

But, putting aside Yaakov's unique concerns, there are good reasons why Yaakov's actions were within the realm of acceptable Hishtadlus and why the spies, and even Yosef HaTzadik, got into trouble for theirs.

Firstly, Yaakov's Hishtadlus was in a sensible direction. It reflected the normal range of intelligent actions one would take in a situation like this. Offering gifts, preparing for war and davening are just what one ought to be doing in this situation. (In fact, from Yaakov's division of his entourage into two groups Chazal learn that one shouldn't invest in only one thing<sup>3</sup>.) *But why should Yaakov have not just relied on a miracle? Why could he not have faith at that level?* The Chazon Ish explains that going for a miracle is not faith, - it is an act of desperation. One thrashes around and is willing to try anything and everything. Hishtadlus must relate to the natural, not the miraculous, world, for it was in that natural world where efforts were given to rule and create effect<sup>4</sup>. This was just the problem of Yosef's request from the butler. Since the chances of the butler actually fulfilling Yosef's request were very slim, it would have required a miracle to make this happen.

Secondly, one arm of his hishtadlus was in the direction of bitachon; it involved davening to HaSh-m. G-d wanted man to exercise his freedom of choice, to act in the world; and choosing implies acting – acting to do good or evil. But we can also **choose** to have faith - faith that G-d will take care of us – and choose to have gratitude that G-d does so<sup>5</sup>.

---

וירא יעקב מאד וייצר לו - כי לא ידע מה לעשות, שאם היה יודע שכוונתו לרעה, היה מבקש לעצמו צד הצלה, או לברוח או ללכת לערי המבצר מפניו, אבל עכשיו שמא אינו בא אלא לכבודו, ואם יברח ישים לו לב ויראה לו דרך שנאה, כמו שאומרים בני אדם - "אם יש מי שיברח, הרבה יהיה מי שירדוף", ואם כוונתו לרעה, איני יכול לעמוד כנגד ארבע מאות איש, ולפיכך היה מיצר שלא היה יודע מה יעשה, או יברח, או יעמוד. ויחץ את העם אשר אתו - לקח בידו דברי הצלה שלא ירגיש בהן שעשאו כנגדו, וחצה את העם לשתי משמרות:

<sup>1</sup> ועיין בגור אריה (ד"ה שמא יהרג) דמקשה מעולם לא יצאה מדה טובה מפי קב"ה לחזור בו לרעה (שבת נה) שמחלק בין נבואה שהיא מצד הנותן (ד"ה שא"א לשנות, והבטחה, שהיא מצד המקבל ואפשר לשנות.

<sup>2</sup> אברבנל, מובא בהגות בפרשיות התורה, עמ' 129. ושם: כשם שאין רבותא אם נדיב מפזר כספו, כשאין הוא מבין להעריך את ערכו של כסף.

<sup>3</sup> בראשית רבה (עו ג) למדתך תורה דרך ארץ לא יניח אדם כל ממונו בזוית אחת:

<sup>4</sup> אמונה ובטחון לחזו"א - פרק ב: ו. אם כי עיקרי הבטחון מחובת הלב, ומסתעפים ממנו מצוות מעשיות, בחובה של מניעה מפעולות נגד חבריו, יש בזה גם גדרים בפעולות של השתדלות המותרת, ולפעמים הבטחון מתנגד להשתדלות ואוסר אמצעים מיוחדים. והנה נחתיבנו לדון במחשבתנו כל פעולה טרם עשייתה אם היא מוסכמת ממדת הבטחון. וחז"ל אמרו במד"ר מקץ כי השתדלותו של יוסף הצדיק לבקש משר המשקים והזכרתני, היתה כזלזול במדת הבטחון. ואמרו: "אשרי הגבר אשר שם ד' מבטחו זה יוסף, ולא פנה אל רהבים וגוי, שבשביל שפנה אל שר המשקים נתוסף לו שתי שנים." ר"ל יוסף שאין הצלתו תלוי בהשתדלות וכל מיד ד', אבל בהיות שנתחייב האדם בפעולות ולא לסמוך אניסא (על ניסים) חייב יוסף את עצמו לשמש בהזדמנות זו ולבקש משר המשקים. ואמנם בהיות שלפי תכונת הרהבים אין בטבעו לזכור ולהיטיב, אין ראוי המעשה הזה רק מתוך יאוש, והמיואש עושה כל מה שיכול אף דברים הרחוקים מכל תועלת. אבל אין לבוטח לעשות כמו אלה, ואין פעולה זו מפעולות החובה, ויש במעשה זה כעין זריית אבק על זוהר האמונה ובטחון, ואחרי שאינה חובה היא אסורה. וכונת חז"ל על הפעולה ולא על מדת הבטחון של יוסף חלילה. וידע יוסף שאין עזר מלבד אדם בלתי מיד ד' לבד, אבל מה שחייב עצמו לשאול משר המשקים לא הי' לפי קבלת חז"ל דין אמת, אלא לא הי' לו לפנות אל רהבים:

<sup>5</sup> כד הקמח, פרנסה: השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך לא יתן לעולם מוט לצדיק (שם כה) ידוע ומפורסם כי ענין הפרנסה עדות על נפלאות השי"י ועל רוב חסדיו ממה שהוא נותן לחם לכל בשר. ומחלק מזונות לכל בריה, והוא שאמרו רז"ל בפרק ערבי פסחים (דף קיח) למה נקרא שמו הלל הגדול על שם שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזונות לכל בריותיו, כי הוא יתעלה הנותן

נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו (תהלים קלו)

Every Monotheist believes that G-d has the power to do anything; only His faithful believe that He will always apply that to look after himself.<sup>1</sup> Yaakov expressed this in his hishtadlus of davening.

Thirdly, Yaakov was doing hishtadlus designed to bring about the result which he knew had been promised to him<sup>2</sup>.

And, most important, Yaakov Avinu was committed to any result which G-d would unfold for him. He was not committed to a conditional bitachon: If you save me then I will believe in you. As the Chazon Ish stresses, Bitachon does not mean that you have to trust that the best of the scenarios will come about. Rather, Bitachon means that you believe that there is nothing circumstantial which takes place in the world<sup>3</sup>. Bitachon, like all traits, comes in multiple levels. The highest level of Bitachon is one who relies on G-d without saying that G-d will help him because of this or that reason. For who can know what is in their ultimate good. It may well be just the opposite<sup>4</sup>. This does not mean that Yaakov was not entitled to want this result, daven for it, and act towards it. But he did it with the knowledge that he did not control the results. Man was given the hishtadlus department. But G-d always retains the results department.

Yosef by contrast had a very definite plan to which he is committed, the fulfillment of his two dreams. He was so convinced of this that he does not reveal himself to his brothers and save his father further suffering<sup>5</sup>. He does not even send a message to his father when he is rising in the ranks in Potifar's home. Hebron was, after all, but six days away<sup>6</sup>.

Yosef knows what the result must be! Had he sent a message to his father while he was in Potifar's home, his father would have redeemed him, whatever the cost, and brought him home. But Yosef could not see his dream being fulfilled in this way<sup>7</sup>.

Some say that Yosef's efforts would have been good for someone at a lower level of Bitachon, but not for him<sup>1</sup>. Others say that Yosef's mistake was to rely on a fellow human to

---

לכל אחד ואחד צורך פרנסתו ודי מחסורו אשר יחסר לו. וכן לכל אומה ואומה משבעים אומות שיש בעולם ואע"פ שאינם ראויים לכך

<sup>1</sup>כד הקמת, פרנסה: והבוטח הזה המשליך יתברר על השי"ת צריך הוא שיחשוב כי מי שמטריף ומפרנס את העוף באויר והאפרוח בתוך ביצה שאין שם מקום ודרך לעבור המזון ואע"פ"כ אין הפרנסה מנועה ממנו בחסד השי"ת על אחת כמה וכמה שיפרנס את האדם שיש בו נפש שכלית וההשגחה בו פרטית מצד שכלו ולא ימנע ממנו הפרנסה, וכן אמר הכתוב (תהלים לד) ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב וכתוב (שם קיא) טרף נתן ליראיו. ואין צריך לומר אם הבוטח דר ביישוב אלא אפי' היה דר במדבר שם יזמין לו הקב"ה פרנסתו

<sup>2</sup> ואמנם כתבנו הרבה חששות שהיה ליעקוב בנוגע לקיום ההוכחות, זה רק היה בנוגע לפחדו. אבל בודאי בנוגע להשתדלותו היה לו להשתדל לקיים את הבטחת הבורא.

<sup>3</sup>חזון איש, אמונה ובטחון פ"ב: טעות נושנת נתאזרח בלב רבים במושג בטחון. שם בטחון המשמש למדה מהוללה ועיקרית בפי החסידים, נסתובבה במושג חובה להאמין – בכל מקרה שפוגש האדם והעמידתו לקראת עתיד בלתי מוכרע ושני דרכים בעתיד, אחת טובה ולא שניה – כי בטח יהיה הטוב, ואם מסתפק וחושש על היפוך הטוב הוא מחוסר בטחון. ואין הוראה זו בבטחון נכונה, שכל שלא נתברר בנבואה גורל העתיד אין העתיד מוכרע... אבל ענין הבטחון הוא האמון שאין מקרה בעולם

<sup>4</sup>כלי יקר מא א: ויתכן לפרש עוד בפסוק והיה ה' מבטחו, לפי שכמה מדריגות יש במדת הבטחון זכרם רבינו בחיי בפרשה זו, ומדריגה אחרונה הוא הבוטח בה' בלא סבה שלא יחשוב לומר הקב"ה יעשה לי דבר זה ע"י סבה זו, לפי שאין האדם יודע איזו סבה לטובתו כי אולי יחשוב אדם שדבר זה סבה למציאת מבוקשו, ויכול להיות שהוא הפך מן כאשר זמם

<sup>5</sup>רמב"ן, בראשית מב: ט

<sup>6</sup>רמב"ן שם: יש לתמוה אחר שעמד יוסף במצרים ימים רבים והיה פקיד ונגיד בבית שר גדול במצרים, איך לא שלח כתב אחד לאביו להודיעו ולנחמו, כי מצרים קרוב לחברון כששה ימים, ואילו היה מהלך שנה היה ראוי להודיעו לכבוד אביו, ויקר פדיון נפשו ויפדנו ברוב ממון:

<sup>7</sup>אבל היה רואה כי השתחווית אחיו לו וגם אביו וכל זרעו אתו, אי אפשר להיות בארצם, והיה מקוה להיותו שם במצרים בראותו הצלחתו הגדולה שם, וכל שכן אחרי ששמע חלום פרעה שנתברר לו כי יבאו כלם שמה ויתקיימו כל חלומותיו:

do the job, rather than G-d. Rav Dushinsky, building on this idea, opines that there was in fact no lowered level of Bitachon at all. Rather, it was simply a matter of Midah Keneged Midah. Yosef chose a natural (human) vessel for his redemption. Having chosen a natural path, that was the path which unfolded for him and, with the non-natural paths closed, he had to sit out the process<sup>2</sup>. The Chumash can be read as lessons in Bitachon and its relationship to Hishtadlus. Yaakov, in his encounter with Eisav, remains the perfect paradigm of the right balance.

---

<sup>1</sup>נתיבות שלום ריש מקץ, שם משמואל ועוד

<sup>2</sup>ז"ל הגות בפרשיות התורה: הרי"צ דושינסקי זצ"ל אינו רואה עונש אצל יוסף, אלא ענין של מדה כנגד מדה. מותר לו לאדם לעשות כל השתדלות טבעית להצלתו, אבל במדה שאדם מודד מודדין לו. לו יוסף היה בוחר לעצמו דרך על טבעית, היה זוכה לפדות דומה, אבל מכיון שבחר בדרך של השתדלות טבעית, נאלץ היה לחכות שנתיים עד לפתרון חלום פרעה.